

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Глобальна конкурентоспроможність національної економіки»

Студентки 2 курсу групи ОПД-21

напрямку підготовки 6.030509

спеціальності облік і аудит

Малої Наталії Романівни

Керівник:

Вірковська Анастасія Андріївна

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

Зміст

Вступ.....	1
1.Теоретико-методологічні основи конкурентоспроможності країни.....	3
2.Аналіз динаміки глобальної конкурентоспроможності національної економіки.....	12
3.Шляхи підвищення та перспективи глобальної конкурентоспроможності України.....	22
Висновки.....	28
Список використаної літератури.....	30
Додатки.....	32

Вступ

На сучасному етапі розвитку економіка будь-якої країни не може обійтися без виходу на світові ринки. Досягти такий вихід можна за допомогою збільшення обсягів і асортименту продукції національних виробників, що забезпечить нарощування потужностей держави і сприятиме зростанню її конкурентоспроможності на світових ринках.

На сьогодні одним із головних пріоритетів для розвинутих країн є не кількісні, а якісні параметри, які визначають конкурентоспроможність на світовому рівні. Йдеться про визнану світовою спільнотою систему критеріїв, що дають змогу на різних рівнях господарювання обрати оптимальну економічну стратегію відповідно до реальних можливостей економіки та з максимальним використанням позитивних наслідків зовнішньоекономічних відносин для кожної окремої країни.

Оцінка конкурентоспроможності економіки стосується можливості національних виробників конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках з виробниками інших країн. Молоді, не розвинуті держави, у тому числі й Україна, які перебувають на шляху реалізації ринкових реформ, повинні докладати значні зусилля для концентрації на окремих напрямках, які найбільш важливі з огляду на сучасні умови господарювання.

Актуальність теми. Конкурентоспроможності економіки є однією з важливих проблем сьогодення тому, що є головною характеристикою стану і розвитку країни. Найбільш гостро це питання постає перед країнами з перехідною економікою та тих, що перебувають на етапі розвитку.

Дослідження конкурентоспроможності має важливе теоретичне і практичне значення тому, що ставить економіку в нові умови, змінюючи напрями її розвитку. Формування і розвиток ринкової економіки в Україні говорить про необхідність встановлення тісних взаємозв'язків з різними державами світу, активно приймати участь в процесах міжнародної економічної глобалізації, для запозичення досвіду і можливості в майбутньому з ними конкурувати. На сьогоднішній день існує велика кількість факторів, що впливають на розвиток

країні в контексті забезпечення сталості та конкурентоспроможності на «рингу боротьби» провідних країн світу. Важливість дослідження конкурентоспроможності національної економіки обумовлена складністю трансформаційних процесів, що відбувалися в Україні у зв'язку з переходом від командно-адміністративної системи до ринкової економіки.

В економічній науці проблема конкурентоспроможності є однією з провідних. Багато науковців світу досліджували питання конкурентної боротьби між країнами, зокрема М. Портер, Д. Сакс, Л. Саммерс, Дж. Харт, Е. Хекшер, П. Кругман. Питання конкурентоспроможності національної економіки у сучасній вітчизняній науці розглядали: В. Семиноженко, А. Даниленко, Ю. Бажала, І. Крючкова, М. Меламед, Л. Мусіна, І. Крючкова.

Метою моєї роботи є дослідження проблеми конкурентоспроможності економіки України; сформулювати основні пропозиції та шляхи врегулювання законодавчих та економічних питань для розвитку національної економіки та спроможність її конкурувати на світовому ринку.

Щоб досягти поставленої мети, потрібно виконати наступні завдання:

- обґрунтувати основні положення конкурентоспроможності країни, її позитивні та негативні наслідки;
- дослідити стан і розвиток національної економіки;
- розглянути фактори, які найбільше впливають на спроможність економіки конкурувати з розвинутими країнами світу;
- проаналізувати динаміку глобальної конкурентоспроможності України;
- визначити шляхи підвищення розвитку національної економіки України за умов глобалізації.

Предметом дослідження є конкурентоспроможність національної економіки України, суть та особливості.

Об'єктом дослідження є основні напрями формування шляхів для ефективного розвитку національної економіки України та зростання конкурентоспроможності.

1. Теоретико-методологічні основи конкурентоспроможності країни.

У другій половині ХХ ст. докорінно змінився стан ринку та особливості його функціонування. В житті практично всіх держав у світі центральне місце займають фінансові, економічні та валютні відносини між ними, що насамперед зумовлено процесом глобалізації світової економіки. Глобалізація світової економіки – це процес формування системи міжнародного поділу праці, світової інфраструктури, світової валютної системи, міжнародної міграції робочої сили, швидкого зростання обсягів світової торгівлі та потоків іноземних інвестицій та стрімкого технологічного зростання [11, с. 28].

Термін «глобалізація» дуже тісно пов'язаний з конкурентоспроможністю. Можна сказати, що світова економіка зараз розвивається на тісних взаємовідносинах між країнами, на взаємовигідних умовах функціонування, на спробах окремих країн зайняти чільне місце у світі чи досягти найвищої планки у певній конкретній сфері економіки чи добитися світового визнання як сильної, розвиненої, незалежної держави. Традиційно конкурентоспроможність трактується як обумовлене економічними, соціальними і політичними факторами стійке місце країни або її продуцентів на внутрішньому і зовнішньому ринках. В умовах відкритої економіки конкурентоспроможність також може бути визначена як здатність країни протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках інших країн.

Конкурентоспроможність країни – це здатність економіки однієї держави конкурувати з економіками інших держав за рівнем ефективного використання національних ресурсів, підвищення продуктивності народного господарства й забезпечення на цій основі високого та постійного зростання рівня життя населення [2, с. 34]. Найважливішою передумовою конкурентоспроможності країни є активна діяльність держави, яка визначає і здійснює стратегію конкурентоспроможності, встановлює «правила гри» ринкових відносин.

За визначенням Європейської економічної комісії ООН, для досягнення високого рівня конкурентоспроможності країни мають виконуватися такі умови:

- 1) експортери мають зберігати та збільшувати свою частку на зовнішніх ринках;
- 2) на продукцію з високою доданою вартістю та сучасні технології має припадати частка експорту, що постійно зростає;
- 3) має збільшуватися середня питома вартість експорту країни.

Факторами конкурентоспроможного розвитку національної економіки є:

- 1) орієнтація державної політики на консолідацію суб'єктів економічних відносин;
- 2) ефективна реалізація економічного інструментарію державного регулювання економіки;
- 3) адаптація міжнародних правових норм конкурентного права до національних умов;
- 4) активізація інструментарію інноваційної політики; реалізація політики інтелектуалізації соціально-економічного розвитку, яка сьогодні є джерелом економіки знань і формує конкурентні переваги на перспективу.

Для характеристики конкурентоспроможності національної економіки часто використовують модель життєвого циклу факторів конкурентоспроможності національної економіки, яка включає:

- ✓ стадію факторів виробництва;
- ✓ стадію інвестицій;
- ✓ стадію нововведень;
- ✓ стадію нагромадження.

На першій стадії джерелами конкурентоспроможності країни є фактори виробництва (дешева робоча сила та сировина, зручні транспортні маршрути, місткий споживчий ринок). Домінує цінова конкуренція. На другій стадії активізується соціальна складова економічного зростання, на перший план виходить інвестування в розвиток освіти та нових технологій, розвиток інформаційної інфраструктури. На третій стадії основним джерелом конкуренції є інноваційні технології. До нових конкурентних переваг можна віднести: інвестиції в освіту;

розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій; зростання витрат на НДДКР; розширення доступу компаній до венчурного капіталу; якість управління країною та компаніями; ефективну політику залучення прямих іноземних інвестицій; кількість і якість людських ресурсів, зайнятих у галузях знань [2, с. 104].

Конкурентоспроможність є визначальним критерієм ефективності будь-якого суб'єкта, яка забезпечується за рахунок конкурентних переваг у боротьбі за ринки збуту, ресурси, за місце на ринку, за клієнта, за прибуток, що визначає темпи зростання виробництва та рівень національної безпеки. Конкурентоспроможність – це володіння суб'єктом певними властивостями, які дають йому можливість розвиватись на інноваційній основі та перемагати у конкурентній боротьбі. Міжнародна конкурентоспроможність – явище складне і багатогранне, особливо в сучасному ринковому середовищі, де конкурентоспроможність визначає місце, роль та майбутнє країни. Економічний успіх держави, її конкурентоспроможність, визначаються наявністю в ній конкурентоспроможних галузей і виробництв. Та разом з тим міжнародна конкурентоспроможність країни є не простою сумою конкурентоспроможності товарів, галузей, регіонів, а їх якісним поєднанням у комплексі з іншими факторами. Ключовим макроекономічним чинником підвищення конкурентоспроможності, причому незалежно від рівня соціально-економічного розвитку країни, є цілеспрямоване та активне використання інструментів системи підтримки міжнародної економічної діяльності, які в умовах формування глобальної торговельної системи поділяються на політико-правові, інформаційно-аналітичні та фінансово-економічні. Оцінка конкурентоспроможності країн проводиться різними закордонними організаціями. Одним з найбільш відомих досліджень у цій області є оцінка конкурентоспроможності країн експертами Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum - WEF) – незалежною міжнародною організацією, яка розробила і впровадила методіку вимірювання конкурентоспроможності країн. Використання даної методіки ведеться протягом більше трьох десятиліть, а результати оцінки щорічно публікуються в доповідях WEF по конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Report).

Для вимірювання конкурентоспроможності WEF використовують індексний метод, що передбачає розрахунок зведеного індексу на базі агрегування ряду показників. Його застосування пов'язане з тим, що для комплексної оцінки конкурентоспроможності в умовах зростаючої глобалізації необхідно брати до уваги все більшу кількість показників. Так, для інтерпретації темпів економічного зростання сьогодні потрібно враховувати такі фактори, як структурні спотворення економіки, гнучкість ринку праці, свобода переміщення робочої сили на внутрішньому та регіональному ринках. Крім того, важливо знати рівень якості освіти та охорони здоров'я, потенціал країни в адаптації до сучасних технологій.

Методика вимірювання конкурентоспроможності країни, ґрунтується на тому, що спочатку проводиться збір даних для обчислення значень індикаторів, за якими розраховується кожний фактор. Потім здійснюється підрахунок зваженого індексу та субіндексів, що відображають сукупний внесок всіх чинників значення конкурентоспроможності. У сучасній методиці виділяється 12 факторів, які є основними показниками конкурентоспроможності країни [8, с. 125].

Складова 1: державні та приватні інституції. Інституціональне середовище формує базу, у межах якої приватні підприємці, компанії та уряди взаємодіють один з одним з метою отримання доходу та збагачення економіки, таким чином суттєво впливаючи на конкурентоспроможність та економічне зростання. Якість інституціонального середовища впливає на спосіб, у який різні суспільства розподіляють свої переваги та зазнають втрат від реалізації стратегій і програм розвитку. Крім того, вона позначається на інвестиційних рішеннях і організації виробництва.

Складова 2: інфраструктура. Високорозвинена інфраструктура має велике значення для ефективного функціонування економіки, оскільки вона є важливим чинником, що визначає місце розташування економічної діяльності, а також види діяльності або сектори, що можуть набути високого рівня розвитку в економіці. Високоякісна транспортна інфраструктура зменшує вплив відстаней між регіонами, що забезпечує реальну інтеграцію національного ринку та зв'язок з ринками інших країн і регіонів. Вона також стимулює рух робочої сили в країні у пошуку

найбільш придатних робочих місць. Економіка також залежить від безперешкодного постачання електроенергії в необхідному обсязі, що забезпечує належний режим роботи підприємств та заводів. Нарешті, широка й розвинена телекомунікаційна мережа гарантує швидкий і вільний потік інформації.

Складова 3: макроекономічна стабільність. Макроекономічна стабільність сама по собі не може збільшити продуктивність країни. Однак, макроекономічний хаос серйозно шкодить економіці. Компанії не в змозі прийняти обґрунтовані рішення при нестійкому рівні цін, фінансовий сектор не може функціонувати, якщо в державі спостерігається гігантський дефіцит бюджету. Держава не може ефективно надавати послуги, якщо вона повинна виплачувати величезні відсотки за попередні борги.

Складова 4: охорона здоров'я та початкова освіта. Здорова та розумна робоча сила має життєво важливе значення для конкурентоспроможності й продуктивності країни. Хворі працівники створюють значні додаткові витрати для бізнесу, оскільки відсутні або працюють менш продуктивно. Інвестиції в охорону здоров'я надзвичайно важливі як з економічного, так і з морального погляду. Крім здоров'я, ця складова також враховує рівень та якість початкової освіти населення.

Складова 5: вища освіта та професійна підготовка. Якісна вища освіта та професійна підготовка мають вирішальне значення для економік, які намагаються рухатися вперед ланцюгом створення додаткової вартості, не обмежуючись простими виробничими процесами та продукцією. Для урахування такої концепції у цій групі факторів оцінюється рівень зарахування до середніх шкіл і ВНЗ, а також якість освіти. Рівень навчання та наявність професійної підготовки також враховується, оскільки вони забезпечують працівникам можливість регулярно поліпшувати свої навички при роботі з постійно оновлюваними виробничими системами.

Складова 6: ефективність ринку товарів. Країни з ефективними ринками виробляють необхідний асортимент товарів та послуг з урахуванням умов попиту-пропозиції. Крім того, такі ринки гарантують, що товари продаватимуться та

купуватимуться найефективнішим чином. Здорова ринкова конкуренція на внутрішньому та зовнішньому ринках важлива для підвищення ринкової ефективності та, відповідно, продуктивності бізнесу. Вона гарантує виживання найефективнішим фірмам. Ефективність ринку також враховує умови попиту, який змушує компанії впроваджувати інноваційні рішення та орієнтуватися на потреби клієнта, таким чином, стимулюючи здорову конкуренцію.

Складова 7: ефективність ринку праці. Ефективність і гнучкість ринку праці вкрай важливі для забезпечення швидкого переміщення працівників з одного сектора в інший, що стимулює найбільш ефективне їх використання в економіці та створює необхідну ініціативу для максимальної самовідданості на робочому місці. Крім того, гнучкість ринку праці передбачає, що бізнес може незалежно змінювати заробітну плату працівникам, і що у результаті відносини між роботодавцем та працівником стабільно добрі. Ефективність ринку праці забезпечує рівність між жінками і чоловіками та можливість утримувати таланти від виїзду за кордон.

Складова 8: рівень розвитку фінансового ринку. Ефективний фінансовий сектор дає можливість розміщення ресурсів, зекономлених громадянами країни або інвестованих іншими країнами, там, де ці ресурси використовуються найбільш продуктивно. Розвинений фінансовий сектор спрямовує ресурси не тим, хто має політичні зв'язки, а найбільш ефективним підприємцям або інвестиційним проектам з найбільшим очікуваним прибутком, що передбачає ретельну оцінку ризиків. Функціонуючи належним чином, фінансовий ринок створює продукти та методи відповідно до їхніх потреб з таких джерел, як позики, ринок цінних паперів та венчурний капітал.

Складова 9: оснащення новітніми технологіями. У цій групі оцінюється швидкість, з якою економіка переймає і використовує, але не обов'язково розвиває, новітні технології для підвищення продуктивності секторів своєї економіки. У сучасному світі, що взаємодіє, можливість переймати та використовувати новітні технології стала однією з найбільших важливих конкурентних переваг фірм. Зокрема, інформаційно-комунікаційні технології

(ІКТ) еволюціонували в технології «загального застосування» нашого часу, поширилися в інші економічні сектори та відіграють роль ефективної інфраструктури для комерційних операцій.

Складова 10: розмір ринку. Розмір ринку впливає на продуктивність, оскільки великі ринки дозволяють компаніям використовувати переваги ефекту масштабу виробництва. Традиційно, ринки, доступні компаніям, обмежувалися кордонами їхньої країни. В епоху глобалізації міжнародні ринки прийшли на заміну внутрішнім, більшою мірою це стосується невеликих держав. Саме цьому при аналізі 10-ї складової економічної конкурентоспроможності враховується розмір як внутрішнього, так і зовнішнього ринку. Врахування обох цих частин при визначенні розмірів ринку країни, допомагає уникнути дискримінації географічних територій, які складаються з багатьох країн, але при цьому мають єдиний ринок, такий як Європейський Союз.

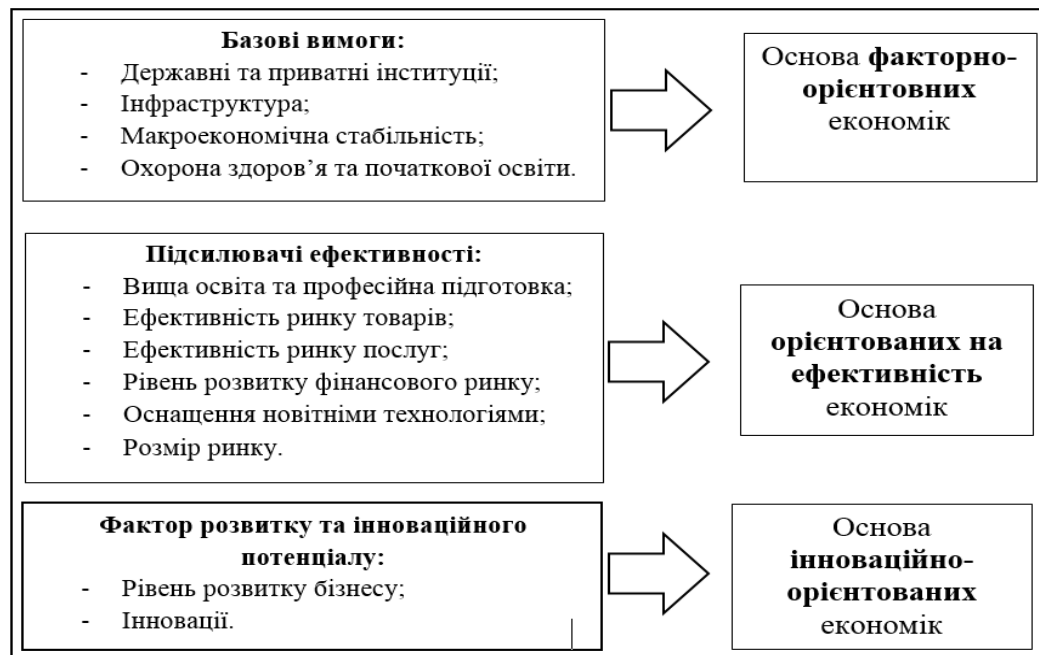
Складова 11: рівень розвитку бізнесу. Рівень розвитку бізнесу стосується загальної якості бізнес-мереж країни, а також складності операцій і стратегій окремо взятих фірм. Це впливає на рівень ефективності при виробництві товарів і послуг, що, у свою чергу, збільшує продуктивність і підвищує конкурентоспроможність всієї країни. Коли компанії та постачальники об'єднані в групи (кластери) і географічно перебувають недалеко один від одного, ефективність зростає, виникає більше можливостей для інновацій, зменшується кількість бар'єрів для створення нових фірм. У результаті індивідуальної діяльності та розробки стратегій фірм (брендинг, маркетинг, наявність ланцюга створення доданої вартості, виробництво унікальних і складних товарів) виникають комплексні та сучасні бізнес-процеси, оскільки нові ідеї переходять від одних компаній до інших.

Складова 12: інновації. Остання складова конкурентоспроможності – технологічні інновації. У довгостроковій перспективі підвищення ефективності та рівня життя можливе лише завдяки технологічним інноваціям. Особливе значення інновації мають для розвинених країн, де працюють за найбільш передовими технологіями, тому можливість адаптації та інтеграції зовнішніх технологій, що зазначені

у 9-ій складовій, достатньо обмежена. Компанії в таких державах повинні розробляти та створювати найсучасніші товари та процеси для збереження конкурентної переваги. Для цього необхідне сприятливе для інноваційної діяльності середовище, яке має підтримку з боку державного і приватного секторів. Зокрема, йдеться про достатні інвестиції в наукові дослідження, особливо з боку бізнесу, високоякісні дослідницькі інститути, співробітництво у проведенні досліджень між університетами та бізнесом, а також захист інтелектуальної власності.

Взаємозв'язок 12-ти складових. Хоча дванадцять складових конкурентоспроможності представлені окремо, це не повинно зменшувати значення того, що всі вони взаємопов'язані. Це означає не лише взаємний зв'язок складових, але й те, що вони посилюють одна одну. Наприклад, бізнес не зможе застосувати інновації (12 складова), якщо інституції (перша складова), які відповідають за захист інтелектуальної власності, не виконують своєї ролі, або, якщо робоча сила недостатньо освічена або погано тренована (п'ята складова). Незважаючи на те, що при підрахунку індексу дванадцять складових будуть агреговані в єдиний індекс, показники також вказані для кожної з 12-ти складових окремо, таким чином надаючи можливість провести аналіз сильних та слабких сторін конкурентоспроможності країн. Висвітлюючи та визначаючи пріоритети щодо проведення заходів для розвитку економіки, а також сильні сторони, на які потрібно спиратися, цей аналіз формує основу для майбутнього вибору економічної політики. Фактори економічного розвитку інтегровані в індекс глобальної конкурентоспроможності наступним чином: більша питома вага надається тим складовим, які відносно більш важливі для поточної стадії економічного розвитку країни. Це означає, що всі 12 складових певною мірою важливі для всіх країн, але важливість кожної з них залежить від конкретної стадії розвитку економіки країни. Щоб це врахувати, складові згруповані в три субіндекси, кожний з яких є найбільш важливим на певній стадії розвитку економіки (див. рисунок 1.1). Країни, економіка яких перебуває між двома з будь-яких трьох стадій, вважаються країнами з «перехідною економікою». Для цих країн питома вага складових плавно змінюється протягом періоду розвитку

країни, що відображає процес плавного переходу від однієї стадії розвитку до іншої.

Рис. 1.1. Складові конкурентоспроможності

Індекс глобальної конкурентоспроможності слугує основним інструментом для оцінювання конкурентоспроможності країни. Конкурентоспроможність – це комплексний феномен, її загальний рівень може бути покращений за допомогою цілої низки реформ у різних галузях. ІГК також відображає різницю між пріоритетами країн залежно від рівня їхнього розвитку. ІГК розраховується завдяки поєднанню статичних даних з результатами опитувань керівників підприємств. ІГК – це також інструмент, який можна використовувати як для визначення конкурентних переваг країни, так і для визначення бар'єрів для її розвитку. Його можна використовувати для проведення порівняльного аналізу країн-сусідів та визначення загального місця у рейтингу, яке посідає кожна з країн світу [2, с.146].

Таким чином, особливою перевагою дослідження конкурентоспроможності за методологією Всесвітнього економічного форуму є те, що воно створює платформу для діалогу між урядом, бізнесом та громадськістю, яка може бути каталізатором реформ зі збільшення продуктивності з метою покращення стандартів життя.

2. Аналіз динаміки глобальної конкурентоспроможності національної економіки

Рух України шляхом інтеграції на європейський та світовий ринок мусить обов'язково кореспондуватися із сучасними глобальними процесами, враховувати їхні основні тенденції, позитивні сторони та суперечності.

Глобалізація цивілізаційного процесу визначається прогресивним зростання значущості гуманітарної сфери, високих інформаційних технологій, постіндустріальних принципів суспільного розвитку, підвищенням ролі інтелектуального капіталу та менеджменту, соціальних чинників економічного процесу [11, с. 128].

Щороку Всесвітній економічний форум проводить глобальне дослідження за конкретно визначеними факторами економіки та складає рейтинг країн світу за показником конкурентоспроможності. Вже багато років поспіль рейтинг очолюють Швейцарія та Сінгапур (див. таб.2.1).

Таблиця 2.1

Рейтинг країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності (2015-2016 р.)

№ у рейтингу	Країна
1	Швейцарія
2	Сінгапур
3	США
4	Німеччина
5	Нідерланди
...	
10	Великобританія
22	Франція
28	Китай
41	Польща
51	Туреччина
63	Угорщина
79	Україна
116	Єгипет
140	Гвінея

У цього річного дослідженні до десятки найбільших конкурентоспроможних країн також увійшли США, Німеччина, Нідерланди, Японія, Гонконг, Фінляндія, Швеція та Великобританія.

Відповідно до нещодавно опублікованого дослідження Всесвітнього економічного форуму, Україна за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015 посіла 79-е місце серед 140 країн світу, втративши за рік три (див. Таб.2.2).

Таблиця 2.2

Місце України за індексом глобальної конкурентоспроможності

2010 (з 139 країн)	2011 (з 142 країн)	2012 (з 144 країн)	2013 (з 148 країн)	2014 (з 144 країн)	2015 (з 140 країн)
89	82	73	84	76	79

Індекс глобальної конкурентоспроможності складається з більш ніж 100 змінних, які становлять 3 основні групи субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення».

Згідно з даними дослідження, Україна найбільше втратила позицій за показниками, які характеризують розвиток інфраструктури, макроекономічне середовище та розвиток фінансового ринку країни.

Причому, за деякими позиціями країна «очолює» списки з кінця, зокрема, за міцністю банків нам присвоєно 140 місце зі 140 країн світу; за регулюванням фондових бірж –135, за інфляційними змінами –134 (див. Додаток А).

Показник макроекономічного середовища погіршився перш за все через інфляцію. Україна втратила 59 місць у рейтингу за цим показником і опинилась на 134-му місці серед 140 країн. Суттєве зростання інфляції зумовлено низкою об'єктивних факторів та дій, які є необхідними на шляху реформ. До об'єктивних факторів відноситься значне знецінення національної валюти проти іноземних, зокрема, долара США, зумовлене геополітичною невизначеністю – «втеча у долар» захисний механізм українців у всі часи. До необхідних кроків реформ, які зробили внесок до зростання інфляції є поступове виведення енергетичних тарифів на економічно обґрунтований рівень – рішучий крок, який Україна не робила від часів отримання незалежності. За експертними оцінками та оцінками НБУ внесок адміністративного підвищення цін у зростання споживчих цін оцінюється на рівні 19,5%. Україна втратила 44 позиції за показником державного боргу і у 2015 посіла 110 місце серед 140 країн, оскільки відбувалось зростання

обсягу державного боргу. Також відбулось погіршення оцінки сальдо державного бюджету (мінус 5 місць, 104 місце) та кредитного рейтингу країни (мінус 13 місць, 118-е).

Показник рівня розвитку фінансового ринку погіршився через погіршення оцінок бізнесом можливості отримання фінансування на внутрішньому фондовому ринку (мінус 10 позицій, 118 місце) та регулювання фондового ринку (мінус 8 позицій, 135-е місце), а також зниження індексу захисту юридичних прав (мінус 6 позицій, 17 місце).

Погіршення оцінок бізнесом можливості отримання фінансування на внутрішньому фондовому ринку зумовлене як погіршенням економічної ситуації так і зменшенням частки інвесторів, які згодні вийти з найбільш активного активу – коштів й увійти в інструменти капіталу або боргові цінні папери. Опосередковано ці причини призвели й до падіння індексу регулювання фондового ринку.

Падіння індексу захисту юридичних прав зумовлене погіршенням захисту прав кредиторів, зокрема забезпечених кредиторів.

Україна відстає у рейтингу за складовими якості інституцій (у 2015 році як і у 2014 знаходиться на 130-му місці) та ефективності ринку товарів та послуг (106-е місце). За складовою інституцій найгіршими є оцінки бізнес марнотратства у бюджетних витратах (134-е місце), захисту інтересів міноритарних акціонерів (134-е) та надійності роботи правоохоронних органів (133-е). Впали оцінки втрат бізнесу від загрози тероризму (мінус 16 місць, 133-е) через об'єктивні причини конфлікту на сході країни.

У той же час, Україна на 8 позицій піднялась за показником незалежності судової системи. Позиції все ж не високі (132-е місце), але саме вирішення цієї проблеми – забезпечення рівного доступу громадян до незалежного правосуддя – є одним із завдань судової реформи. За складовою ефективності ринку товарів Україна значно відстає за показником ефективності антимонопольної політики (136 місце з 140) та впливом оподаткування на бажання інвестувати (129 місце). Також низькі оцінки за показниками, що стосуються прямих іноземних інвестицій: частка іноземної власності та вплив регулювання на ПІІ (122-е).

З іншого боку, Україна покращила свої позиції за складовими ефективності ринку праці (плюс 14 позицій, 56-е місце серед 140 країн у рейтингу) та вищої освіти та професійної підготовки (плюс 7 позицій, 34 місце в світі).

Україна на 47 місці в світі за практикою наймання і звальнення (піднялась на 17 позицій у 2015 році) та на 14 за залежністю оплати праці від продуктивності (плюс 14 позицій). Ці фактори є конкурентною перевагою України в світі. У 2015 році Україна піднялась у рейтингу на 32 сходинки за показником співпраці у відносинах працівник-працедавець (опинилась на 87-му).

За вищою освітою та професійною підготовкою Україна піднялась на 7 позицій і зайняла 34 місце з 140 країн світу. Таким чином, вища освіта залишається конкурентною перевагою України. Україна зайняла 14-е місце в світі за рівнем охоплення вищою освітою та 38 місце за якістю викладання математики та природничих наук. 44 місце – за доступом до інтернету в школах (плюс 23 позиції). Освітня реформа передбачає подальші структурні зміни в усіх галузях освіти і науки, що в першу чергу, призведуть до підвищення її якості. Зокрема, активно рухається процес надання ВНЗ автономії, закриття неякісних установ (сьогодні припинено діяльність 76 ВНЗ та філій).

Україна також має конкурентну перевагу у якості (45-е місце серед 140 країн) та охопленні початковою освітою (33-е).

За результатами 2015 року Україна має декілька конкурентних переваг за інноваціями. Україна посіла 29 місце у рейтингу за наявністю наукових та інженерних кадрів, 43 – за якістю науково-дослідних закладів та 50 – за кількістю патентів на винаходи. Очевидно, що інновації є потенціалом для зростання економіки. Задля цього необхідні зусилля держави і бізнесу: збільшити державні закупівлі високотехнологічної продукції (наразі Україна знаходиться на 98-у місці) та вдосконалити співпрацю університетів і бізнесу у науці та інноваціях (74-е місце).

Щоб проаналізувати динаміку розвитку Української економіки пропоную розглянути як змінився стан окремих галузей в порівнянні з минулими роками. Однією з найважливіших ознак конкурентоспроможності економіки України є її

здатність виробляти і реалізовувати на внутрішньому і зовнішньому ринках свою продукцію. Саме по собі зростання експорту товарів і послуг України не дозволяє стверджувати, що має місце зростання конкурентоспроможності її економіки, тому що воно може супроводжуватися випереджаючим зростанням імпорту товарів і послуг, наслідком чого стає зменшення зовнішньоторговельного сальдо і навіть набуття ним від'ємних значень (див. табл. 2.3).

Якщо експорт товарів і послуг та позитивне зовнішньоторговельне сальдо зменшуються, або негативне збільшується, то це свідчить про зменшення конкурентоспроможності. Економіка України у роки зменшення сальдо підвищує споживання тих товарів і послуг, які сама не може виробляти взагалі або не може виробляти відповідної якості і ціни. Тобто конкурентоспроможність економіки України збільшується у тому випадку, коли швидкість зростання експорту перевищує швидкість зростання імпорту.

Таблиця 2.3

Зовнішньоторговельний баланс України

Роки	2012	2013	2014	2015
Експорт (млн. дол.)	80941,8	80895,8	74832,3	64106,8
Імпорт (млн. дол.)	87232,4	89774,6	83346,5	60750,6
Сальдо (млн. дол.)	-6290,6	-8878,8	-8514,2	3356,2

Проаналізувавши таблицю зовнішньоторговельного балансу України можна сказати, що в 2015 р. в Україні експорт товарів і послуг становив 64106,8 млн. дол., тобто у порівнянні з 2014 р. (74832,3 млн. дол.) зменшився на 14,3%, а в порівнянні з 2012 р. (80941,8 млн. дол.) впав на 20,8%. Зовнішньоторговельне сальдо в 2015 році в порівнянні з 2014 є позитивним і зросло на 11870,4 млн. дол, в той час як на протязі 2012-2014 набувало лише від'ємних значень. Утворення негативного сальдо в попередні роки зумовлене перевищенням обсягів імпорту над обсягами експорту товарів, але в 2015 році обсяг імпорту товарів та послуг різкого знизився, а саме на 27% (у порівнянні з 2014 р.), що позитивно відобразилося на зовнішньо торгівельному балансі країни.

Наступний показник – валовий внутрішній продукт країни, який є головним показником не тільки системи національних рахунків, а й добробуту суспільства.

Валовий внутрішній продукт дає можливість визначити в грошовому вираженні обсяг річного виробництва країни (див. табл. 2.4), а також відображає і загальну суму доходів виробників товарів і послуг, і загальну суму витрат на їхню оплату. Водночас вважається, що хоча ВВП на душу населення і характеризує середні доходи і витрати абстрактного жителя країни, проте не може бути мірилом його добробуту, а отже, і мірилом реального економічного добробуту нації.

Таблиця 2.4

Валовий внутрішній продукт України

Роки	ВВП (млн. грн.)	ВВП у розрахунку на одну особу
2012	1299991	29980
2013	1404669	32480
2014	1465198	33965
2015	1566728	36435

Розглянувши дані таблиці видно, що валовий внутрішній продукт в Україні з року в рік має тенденцію до збільшення. Зокрема в порівнянні 2015 року та 2012 ВВП зріс більше ніж на 20%.

Іноземні інвестиції мають велике значення для соціально-економічного розвитку України (див. табл. 2.5). Іноземні інвестиції – це всі види майнових, інтелектуальних та інших цінностей, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності згідно з чинним законодавством України. Їх залучення сприятиме подоланню нинішнього спаду виробництва й забезпеченню передумов економічного зростання нашої держави. Іноземні інвестиції сьогодні особливо необхідні у тих сферах економіки, активізація яких допоможе вивести її з кризового стану, зняти соціальне напруження в суспільстві. Це насамперед виробництво продуктів харчування, товарів широкого попиту та послуг, ліків та іншої життєво важливої продукції. Інвестиційна політика держави та насамперед іноземні інвестиції відіграють велику роль у розвитку економіки та сприяють збалансованості та ефективності народного господарства. Враховуючи це, в Україні вже створена і набуває подальшого розвитку і вдосконалення правова база щодо іноземного інвестування.

Таблиця 2.5

Прямі іноземні інвестиції в економіку України

Роки	2012	2013	2014	2015
Обсяг інвестицій (млн. дол.)	48991,4	53679,3	57056,4	45916,0

Порівнявши показники іноземних інвестицій в економіку країни можна сказати, що на протязі 2012-2014 рр. їх обсяг збільшувався (у 2013р. на 4687,9 млн. дол., у 2014 на 3377,1 млн. дол.). Але дивлячись на суму інвестицій у 2015 році видно, що ситуація змінилася в протилежну сторону, а саме в порівнянні з 2014 рок зменшилася на 19,5%. Прямі іноземні інвестиції є важливим джерелом необхідних ресурсів, обсяги яких ще недостатні. Нажаль, потенційні інвестори із-за кордону остерігаються вкладати кошти у розвиток економіки України. Несприятливий інвестиційний "клімат" в Україні спричинений багатьма чинниками: нестабільність політичної ситуації, відсутність стимулюючих чинників (пільг), слабка нормативно-правова база країни.

Інновація – процес розробки, впровадження, експлуатації виробничо-економічного та соціально-організаційного потенціалу, що покладений в основу новації. У вузькому сенсі під інновацією зазвичай розуміють фазу впровадження новації, а період першого виробничого освоєння новації вважається моментом її початку [13, с. 40]. Інновації є одним з головних факторів підвищення конкурентоспроможності економіки, вони дають змогу країнам, що володіють інноваційними перевагами, займати провідне місце в світовому співтоваристві. На сьогодні стає актуальним дослідження впливу інновацій на рівень конкурентоспроможності національної економіки. На жаль, для нашої держави інновації не є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності в Україні. Перш за все це пов'язано з тим, що вітчизняна економіка орієнтована на удосконалення процесів виробництва, а не на забезпечення конкурентоспроможності товарів. Ця ціль досягається лише тими національними економіками, які мають високу інтенсивність інноваційної діяльності. Отже, конкурентоспроможність та інноваційна діяльність є взаємопов'язаними. Один з показників, що характеризує конкурентну інноваційну систему, є глобальний індекс інновацій

(див. табл. 2.6). Глобальний індекс інновацій – це глобальне дослідження і рейтинг країн світу, що супроводжує його, за показником рівня розвитку інновацій.

Таблиця 2.6

Рейтинг країн світу за індексом інновацій за 2014 рік

Рейтинг	Країна	Індекс
1	Швейцарія	64,8
2	Великобританія	62,4
3	Швеція	62,3
4	Фінляндія	60,7
5	Нідерланди	60,6
6	США	60,1
7	Сінгапур	59,2
...		
24	Естонія	51,5
34	Латвія	44,8
64	Україна	36,3
143	Судан	12,7

Проаналізувавши таблицю, можна зробити наступний висновок: з представлених 143 країн в рейтингу «Global Innovation Index 2015» перші позиції займає Швейцарія, Великобританія та Швеція. На пострадянському просторі найкращі показники продемонстрували Естонія (24-е місце), Латвія (34-е). Найгірший показник має Судан (143-є) з індексом інновацій 12,7. Україна є середньою країною у цій сфері, її індекс становить 36,3, дані рейтингу вказують на наявність низки проблем, що не дозволяють ефективно реалізовувати інноваційний потенціал України. Порівняно з лідируючими країнами індекс нашої держави має досить низьке значення. У 2014 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 підприємств (див. табл. 2.7). За даними Державної служби статистики України для здійснення інновацій підприємства витратили 7,7 млрд. грн., понад дві третини яких спрямовувалось на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, 15,9% – на здійснення науково-дослідних розробок (далі – НДР) власними силами, 6,9% – на придбання результатів НДР у інших підприємств (організацій), 0,6% – на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) та 10,1% – на навчання та підготовку

персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (інші витрати). На даний момент часу основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств.

Таблиця 2.7

Інноваційна діяльність підприємств

	2012		2013		2014	
	Всього	%	Всього	%	Всього	%
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	1462	13,8	1715	16,8	1609	16,1
У тому числі витрачали кошти на:						
Внутрішні НДР	224	2,1	215	2,1	184	1,9
Зовнішні НДР	124	1,2	114	1,1	94	0,9
Придбання машин, обладнання, програмного забезпечення	840	7,9	1082	10,6	993	9,9
Придбання інших зовнішніх знань	100	0,9	85	0,8	83	0,8
Навчання та підготовка персоналу	222	2,1	333	3,3	319	3,2
Ринкове запровадження інновацій	102	1,0	95	0,9	79	0,8
Інше	194	1,8	165	1,6	140	1,4

В порівнянні з 2013 р. у 2014 р. кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю в Україні не значно, але все ж зменшилася на 0,7% і становила 1609. Машини й обладнання придбали 993 підприємств, 319 підприємств займались навчанням та підготовкою персоналу для розробки та впровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів; 184 підприємства витрачали кошти на внутрішні НДР, коли в попередні роки їх число становило більше 200; 94 – на НДР, виконані іншими підприємствами (зовнішні); 83 підприємства придбали інші зовнішні знання; 79 – займались діяльністю щодо ринкового запровадження інновацій; 140 підприємств займались іншими видами діяльності для запровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів. Підприємства, що упроваджували інновації у період 2012-2014 роки займалися: запроваджували інноваційну продукцію – 1054, з яких 257 – нову для ринку і 923 – нову лише для підприємства; інноваційні процеси – 1127 підприємств, з яких 926 – нові або вдосконалені методи обробки чи виробництва продукції, 233 – нові або вдосконалені методи логістики, доставки чи

розповсюдження продукції та 349 – нову або вдосконалену діяльність із підтримки процесів, зокрема системи матеріального обслуговування, закупівельних операцій, обліку та розрахунків; з метою задоволення потреб споживачів, а також збільшення обсягів продажу 289 підприємств упровадили маркетингові інновації; 232 підприємства підвищували ефективність своєї діяльності шляхом упровадження організаційних інновацій.

Україна належить до країн, в яких економічні перетворення проводяться надто повільно й непослідовно. Це пов'язано з різними причинами. Зокрема, у промисловості дуже багато великих і старих підприємств з відсталими технологічними процесами й устаткуванням, що не приваблює ні вітчизняного, ні іноземного власника. Економіка України потребує великих капіталовкладень, яких нема в країні, а надходження їх із-за кордону гальмуються недосконалим законодавством і нестабільністю суспільного розвитку. Сучасна економічна система України поєднує старі і нові елементи, не всі з яких є прогресивними. Часто серед них з'являються такі, що властиві менш розвинутих ринковим економікам ("тіньова" економіка, "чорний" ринок, хабарництво і корупція чиновників, від яких залежать економічні перетворення, заміна товарно-грошових відносин на бартер - натуральний обмін продукцією тощо).

Проаналізувавши показники, які найбільш впливають на конкурентоспроможність країни та динаміку економіки України можна сказати, що їх рівень є досить низьким, а темпи зростання незначними, але все ж видно, що певні зрушення в кращу сторону є. Незважаючи на те, що за останні роки частка державної власності в економіці різко скоротилася, а зросла частка різних форм недержавної власності (приватної, акціонерних товариств тощо до 60 %), виробництво не відзначається високою ефективністю. Часто роздержавлення і приватизація підприємств проводились не прозоро і не на користь ефективного власника.

Отже, Україна повинна скористатися кращими світовими надбаннями і, враховуючи власні особливості, побудувати економічну систему, засновану на різноманітності форм власності і видах господарювання.

3. Шляхи підвищення та перспективи глобальної конкурентоспроможності України

В умовах, коли міжнародний поділ праці призвів до формування світового господарства, жодна країна світу не може забезпечити високу ефективність національної економіки, якщо вона не інтегрується тією чи іншою мірою у глобальну світову економічну систему. Це безпосередньо стосується і України.

Стояти осторонь загальносвітових інтеграційних процесів Україна не здатна тому, що ці процеси визначають напрям та перспективи розвитку світової економіки й суспільства загалом. Окрім того, економіка України перебуває зараз у посткризовому стані, а в світлі останніх подій і в стані окупації частини її території вийти з якого вона самотужки не зможе. Тому розвиток зовнішньоекономічних науково-технічних та і фінансових відносин України з країнами світового співтовариства дозволить стати одним із найсуттєвіших чинників стабілізації та розвитку національної економіки.

Інтеграція економіки України в світове глобальне господарство не є самоціллю. Країна повинна забезпечити зростання ефективності національної господарської системи завдяки найбільш вигідному використанню ресурсів та продуктів, які є відносно надлишковими в країні (наприклад: чорні метали та металеві вироби, окремі види енергетичного, підйомно-транспортного обладнання, ковальсько-пресового обладнання, тракторів, екскаваторів, тепловозів, сільськогосподарської техніки, цукру тощо), з одного боку, а з іншого – залучення в національну економіку обмежених ресурсів а продуктів, без яких вона не в змозі ефективно функціонувати (наприклад: різні види мінеральної сировини, паливно-енергетичної тощо). В умовах переходу до інноваційної моделі економічного розвитку одним із основних чинників його реалізації є також наявність фахівців-професіоналів у сфері управління інноваційним процесом на всіх рівнях господарської системи. Практика показує, що відсутність інноваційного мислення, сучасних креативних знань та інноваційної культури в суспільстві стримує розвиток інноваційного курсу. Саме тому перед вищою освітою і постає економіці актуальне завдання навчити молодь мислити і діяти

категоріями інновації, застосовуючи принципи академічності та методичної практичності. Досягти цього можливо на основі застосування новітньої освітньої технології – інтеграції потенціалу академічної науки та вищої школи. Державна політика в сфері вищої освіти повинна орієнтуватись на перевірені світовою практикою моделі національні інноваційні системи, що функціонують у ринкових умовах, де особливу значимість має організація передачі наукових розробок із сфери одержання знань у виробництво, а досягається це за допомогою створення ринку об'єктів інтелектуальної власності та інноваційної інфраструктури. Остання повинна включати технопарки, інноваційно-технологічні центри, центри трансферу технологій, консалтингові фірми, фінансові та інші структури [1, с. 249].

Проте, у вітчизняній економічній науці інтелектуальна власність тільки починає займати гідне положення і реалізується вельми неефективно. Промислові підприємства не в повній мірі використовують результати інтелектуальної діяльності, наслідком чого інноваційна активність виробничої сфери України залишається поки надто низькою. Більше того в цілому по країні деякі важливі показники інноваційної активності мають тенденції до зниження [6, с. 264]. Але все ж таки необхідно зазначити, що в інноваційній сфері є певний прогрес, а саме – розуміння її значимості для української економіки. І саме це розуміння повинно посприяти суттєвим інноваційним зрушенням в економіці, залученню інтелектуального потенціалу нації, адже, на жаль, відсутність фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, стрімкої деградації матеріально-технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважного впровадження в Україні запозичених технологій не найкращої якості, зростання ролі іноземних інвесторів. Однозначно Україна повинна виробити свій шлях, який би максимально враховував власні національні інтереси. Йдеться про необхідність розробки методів і механізмів оптимального розмежування, врахування і взаємного узгодження приватних і суспільних інтересів, ринкового та державного регулювання у системі змішаної соціально

орієнтованої економіки України. При цьому необхідно враховувати світовий досвід економічних трансформацій та захисних дій щодо негативних впливів загроз сучасної глобальної економіки. Коригування структури недостатньо розвинутої національної економіки, якою є економіка України, лише ринком, без державного втручання призведе до:

- 1) загального структурного спрощення;
- 2) занепаду високотехнологічних галузей;
- 3) посилення сировинної спрямованості промислового виробництва;
- 3) набуття країною ролі споживача кінцевої продукції;
- 4) перетворення на постачальника дешевої сировини і робочої сили;
- 5) спеціалізації на використанні екологічно брудних технологій, виробництв.

Слід зазначити, що за період проведення реформ в економіці України сталися певні глибокі якісні перетворення. Серед позитивних економічних зрушень в українській економіці, важливих з огляду на її перспективи повноцінної інтеграції в глобальну світову ринкову економіку, варто назвати:

1. Формування ефективного конкурентоспроможного недержавного сектора економіки і прошарку приватних підприємств;
2. Зародження національних ринків товарів, праці та капіталу з переважно ринковим ціноутворенням, здатних задовольняти попит;
3. Диверсифікація і лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків, появу нових каналів торгівельного та інвестиційного співробітництва.

Що ж до перспектив економічних перетворень, то існує необхідність подальшого рішучого поглиблення курсу реформ. Насамперед у країні потрібно здійснити досить глибокі системні перетворення у різних сферах економічного, соціального та політичного життя, щоб міцніше утвердитися на шляху сучасного цивілізованого розвитку. Цей етап необхідно пройти якомога енергійніше, щоб він був максимально стислим. Слід зберегти наступність реформ і глибоко усвідомити, що припущені недоліки та негативні риси нинішнього розвитку мають тимчасовий характер. Важливим пріоритетом економічних перетворень

повинно стати значне поглиблення демократизації всіх сфер суспільного життя, в тому числі економічної діяльності. Це є основою соціального й економічного прогресу суспільства. Всебічний розвиток економічної демократії органічно пов'язаний з реалізацією корпоративних прав громадян, малого та середнього підприємництва, запровадженням цивілізованої системи розподілу між соціальними групами [4, с. 472]. Держава повинна створювати сприятливі умови для формування, та розвитку нової високоефективної системи функціонування національної економіки. Тому, одне з основних завдань держави – створення сприятливих умов для удосконалення виробництва, розвитку інноваційних процесів, повинно реалізовуватись наступними заходами:

- податкові привілеї та цільове кредитування інноваційних проектів;
- державна підтримка науково-технічного розвитку, розбудови національної інноваційної системи;
- удосконалення систем загальної та професійної освіти, забезпечення інноваційних виробничих процесів відповідним кадровим потенціалом;
- стимулювання інвестиційного оновлення національної промисловості;
- стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв і створення умов для здійснення капіталовкладень в технологічне оновлення виробництва;
- забезпечення прискореного розвитку внутрішнього ринку порівняно із зовнішнім попитом та покращення його структурних характеристик за рахунок інноваційних чинників;
- впровадження механізмів стимулювання та підтримки високотехнологічного експорту;
- вдосконалення державного фінансування структурних та інноваційних зрушень;
- покращення інвестиційного клімату (як для внутрішніх, так і іноземних інвесторів) для підвищення ефективності національної економіки.

Що ж до участі України в міжнародних інтеграційних процесах, то стан справ у взаємовідносинах зі світовою економікою характеризується недостатнім рівнем готовності до високоефективних форм зовнішньоекономічного

співробітництва. При цьому економічна політика, спрямована на інтегрування національної економіки у глобальне світове господарство, повинна ґрунтуватися на створенні дефіцитних факторів виробництва при підтримці наявних [1, с. 281]. Необхідно активніше створювати відповідні виробничо-господарські та організаційно-функціональні структури на рівні підприємств, галузей, регіонів та держави, впроваджувати виробничо-інвестиційні моделі структурної перебудови економіки. Сучасна зовнішньоекономічна політика України повинна бути спрямована на формування нового торговельного режиму з подальшою інтеграцією до світового економічного простору шляхом поступового і зваженого збільшення ступеня відкритості національної економіки. Для цього перш за все необхідно забезпечити:

1) підтримку національних товаровиробників шляхом використання можливостей міжнародно-правового механізму захисту їх інтересів на світовому ринку;

2) прискорення економічних реформ шляхом гармонізації економічного законодавства відповідно до світової системи торгівлі (СОТ);

3) зняття технічних бар'єрів у торгівлі з провідними країнами - членами СОТ (США, ЄС), розширення торгівлі з якими забезпечуватиме надходження валюти, стимулюватиме розвиток і технічне оновлення промисловості, сприятиме забезпечувати збільшення іноземних інвестицій [10, с. 18]. Одним з головних завдань щодо розвитку зовнішніх економічних зв'язків України та її повної інтеграції в глобальну економіку має стати забезпечення просування товарів українського виробництва на нові зарубіжні ринки, і насамперед європейські [4, с. 302].

Ефективність входження України у глобальну світову економічну систему робить актуальним необхідність підготовки фахівців нової якості, здатних послідовно відстоювати інтереси української економіки та держави в системі глобальної економіки та глобалізованого світу. Однак, при цьому слід враховувати, що українська економіка недостатньо готова до існуючих тут

високоєфективних форм зовнішньоекономічного співробітництва, тому існує необхідність глибоких змін в діючій економічній системі, що сприятиме ефективному її співробітництву з іншими державами. І власне підписана Угода про асоціацію з ЄС, яка є своєрідним стимулом, завдяки якому почалося і продовжується на даний момент проведення реформ і гармонізації українського законодавства, – дає змогу Україні перейти від партнерства і співробітництва з ЄС до політичної асоціації та економічної інтеграції, а відтак, отримати реальну перспективу стати повноправним членом ЄС. Сьогодні Україна, як молода держава, що відстоює сьогодні свою незалежність проводить курс на інтенсивне зближення з Європейським та світовим співтовариством, на повноцінне входження у світову економічну систему ринкового типу. Відтак шлях України до Європи та до глобальної економічної системи є непростим, однак, він є перспективний, оскільки інтеграція України у глобальний світовий економічний простір і зокрема в його Європейський сегмент має перспективи:

- 1) реалізувати потенційні можливості української науки та високих технологій;
- 2) відновити та розширити перспективи для використання наявних виробничих потужностей, зайнятості працездатного населення;
- 3) припиняються руйнівні процеси деспеціалізації та розпаду коопераційних зв'язків;
- 4) забезпечуються нові умови та можливості для формування більш вигідних економічних відносин із іншими країнами;
- 4) створюються принципово нові джерела суспільного інвестування структурних перетворень та промислового розвитку;
- 5) долається технологічне відставання від країн Західної Європи;
- 6) з'являється можливість кількісно збільшити обсяг експорту.

Отже, на мою думку, якщо орієнтуватися на досвід розвинутих країн, на світові системи функціонування, формувати та розвивати соціально та законодавчо захищену державу, то в майбутньому Україна посяде провідну роль в конкурентному світовому ринку.

Висновки

Конкуренентоспроможність в найбільш вузькому значенні трактується як місце країни на внутрішньому і зовнішньому ринках. В умовах сучасної, відкритої, глобальної економіки конкурентоспроможність повинна могла протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках інших країн.

Конкуренентоспроможність країни – це здатність економіки однієї держави конкурувати з економіками інших держав за рівнем ефективного використання національних ресурсів, підвищення продуктивності народного господарства й забезпечення на цій основі високого та постійного зростання рівня життя населення. Однією з найбільш важливих умов для підтримання країною своєї конкурентоспроможності активна діяльність держави.

На конкурентоспроможність країни безпосередньо впливають такі фактори як: державні та приватні інституції, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, рівень розвитку фінансового ринку, оснащення новітніми технологіями, розмір ринку, рівень розвитку бізнесу, інновації.

Сьогодні, на мою думку, Україна не готова конкурувати на світовому ринку. Але такий потенціал як в нашої країни, не може залишитися осторонь.

Тому, щоб реалізувати правильну конкурентну політику, держава повинна забезпечити: збільшити витрати на наукові дослідження та розробки; пільгове кредитування науково-технічних розробок та дольове фінансування наукових проектів; удосконалення систем загальної та професійної освіти, забезпечення інноваційних виробничих процесів відповідним кадровим потенціалом; стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв і створення умов для здійснення капіталовкладень в технологічне оновлення виробництва; забезпечення прискореного розвитку внутрішнього ринку порівняно із зовнішнім попитом та покращення його структурних характеристик за рахунок інноваційних чинників; покращення інвестиційного клімату (як для внутрішніх, так і іноземних інвесторів) для підвищення ефективності національної економіки.

Наразі процеси та заходи, щодо підвищення конкурентоспроможності національної економіки в перспективі можуть призвести до входження України на глобалізований світовий ринок, відбуваються це досить повільно, але зрушення все ж є. При цьому формування глобальної, конкурентоспроможної економіки об'єктивно зумовлено насамперед:

1) розгортанням науково-технічної революції. Жодна з країн світу не може в сучасних умовах самостійно використати всі досягнення науки і техніки, тому вони повинні об'єднувати свої зусилля та співпрацювати у цій сфері;

2) інтернаціоналізацією господарського життя та міжнародним поділом праці. За сучасних умов країни світу можуть ефективно розвивати свої виробничі процеси лише шляхом спеціалізації та кооперування виробництва на міжнародному рівні. Завдяки цьому можна значно знизити витрати виробництва і підвищити якість та надійність продукції, заощаджувати паливно-енергетичні, сировинні та трудові ресурси, підвищити продуктивність праці та раціонально використовувати робочу силу;

3) необхідністю об'єднання зусиль країн при вирішенні глобальних проблем (збереження миру, екологічних, продовольчих, соціальних), зростаючою потребою у взаємній допомозі в екстремальних ситуаціях, доцільністю поєднання господарських зусиль країн партнерів для спільного освоєння та використання багатств землі, океану та космосу, у збереженні як уже напрацьованих людством знань, ідей, так і в переробці та застосування все більш складних інформаційних систем, створенні міжнародного інформаційного банку.

Отже, якщо в майбутньому Україна зможе підвищити свій рівень конкурентоспроможності, то вона ввійде на світовий та глобальний ринок, що є найважливішою метою будь-якої країни. Адже, конкурентоспроможність країни, а саме можливість країни справедливо «відвоювати» та в подальшому зберігати своє місце між провідними країнами світу є пріоритетним фактором для функціонування на глобалізаційному ринку (на ринку взаємовідносин та рівних прав введення економіки країнами світу), що є майбутнім всієї світової економіки.

Список використаної літератури

1. Алимов О. М. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення : монографія / О.М. Алимов, А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук. – К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – С. 487
2. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації : монографія. – К.: КНЕУ, 2009. – 273 с.
3. Бочан І. О. Глобальна економіка : підручник / І.О. Бочан, І.Р. Михасюк. – К.: Знання, 2007. – 403 с.
4. Гейця В. М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. – К.: Фенікс, 2011. – 651 с.
5. Державна служба статистики України [Електронне джерело]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Жаліла Я. А. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : монографія / Я.А. Жаліла. – К.: Знання України, 2007. – 388 с.
7. Каленюк І. С. Формування інноваційної моделі розвитку національної економіки : монографія у 2-х ч. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2009. – 294 с.
8. Кваснюк Б. Є. Конкурентоспроможність національної економіки. – К.: Фенікс, 2005 – 582 с.
9. Куцик П. О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія / П.О. Куцик, О.І. Ковтун, Г.І. Башнянин. – Львів : Видавництво ЛКА, 2015. – 594 с.
10. Лошенко В. Є. Конкурентоспроможній економіки України у міжнародних відносинах. – Чернівці : Науковий вісник ЧНУ ім. Юрія Федьковича / Випуск 494. Економіка, 2011. – С. 15-22
11. Лук'яненко Д. Г. Глобальна економічна інтеграція : монографія / Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2008. – 220 с.
12. Мельник А. Ф. Національна економіка : навчальний посібник / А.М. Мельник, А.Ю. Васіна, Т. Л. Желюк, Т.М. Попович. – К.: Знання, 2012. – 286 с.
13. Мицюк С. І. Вплив інноваційної діяльності на конкурентоспроможність економіки України. – К.: Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – С. 39-42

14. Охото В. І. Формування конкурентних переваг України в умовах глобалізації / В.І. Охота // Інноваційна економіка. – №11, 2012 (37). – С. 82-88
15. Поручник А. М. Національні інтереси України: економічна самодостатність у глобальному вимірі : монографія / А.М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2008.
16. Радзієвська С. О. Сучасний стан і шляхи підвищення конкурентоспроможності економіки України // Економічна наука. – Львів : НТУ, 2012. – С. 35-38
17. Романенко В. С. Конкурентоспроможність національної економіки: системний підхід. – К.: Вісник КНТЕУ/ Випуск 2, 2012. – С. 21-28
18. Рушак М. Ю. Стратегічне управління конкурентоспроможністю : монографія / М.Ю. Рушак, В.М. Василенко, Н.В. Карпенко. – Полтава, 2013. – 857 с.
19. Сіденко В. Р. Україна в процесах міжнародної інтеграції. – Х.: Форт, 2008.
20. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : монографія / О.Г. Янков, І.Д. Падерін.–Одеса: Атлант,2013.–470 с.

Додатки

Додаток А

Індекс глобальної конкурентоспроможності (позиції України за основними складовими)		2014-2015 (серед 144 країн)	2015-2016 (серед 140 країн)
		76	79↓
Основні вимоги		87	101↓
ІНСТИТУЦІЇ		130	↑130
	Державні установи	131	↑130
	-право власності	135	↑131
	-етика і корупція	120	↑107
	-зловживання впливом	131	↑125
	-марнотратство державних витрат	138	↑134
	-безпека	124	132↓
	Приватні установи	120	↑110
	-корпоративна етика	98	↑76
	-підзвітність	127	130↓
ІНФРАСТРУКТУРА		68	69↓
	Транспорта інфраструктура	88	91↓
	-якість усієї інфраструктури	75	82↓
	-якість доріг	139	↑132
	-якість залізничної інфраструктури	25	28↓
	-якість портової інфраструктури	107	108↓
	-якість інфраструктури повітряного транспорту	99	↑97
	Електрика і телефонна інфраструктура	51	54↓
	-якість постачання електроенергії	69	75↓
	-кількість абонентів мобільного зв'язку/ 100 жителів	33	↑32
	-кількість абонентів фіксованого зв'язку/ 100 жителів	45	↑44
МАКРОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ		105	134↓
	Валові національні заощадження, % від ВВП	134	↑124
	Інфляція, зміна за рік у %	75	134↓
	Державний борг, % від ВВП	66	110↓
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА		43	45↓
	Охорона здоров'я	82	82
	-рівень захворюваності на туберкульоз / на 100 000 жителів	90	↑88
	-поширеність ВІЛ, % дорослого населення	106	↑104
	-вплив ВІЛ / СНІДу на роботу	86	↑84
	-дитяча смертність / 1000 новонароджених	54	↑53
	-очікувана тривалість життя	88	↑87
	Початкова освіта	32	34↓
	-якість початкової освіти	40	45↓
	-зарахування до початкової освіти	31	33↓
Підсилювачі продуктивності		67	↑65
ВИЩА ОСВІТА І ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА		40	↑34
	Частка освіти	14	14
	-зарахування до закладів середньої освіти	41	↑39
	-зарахування до закладів вищої освіти	13	14↓
	Якість освіти	65	↑46
	-якість освітньої системи	72	↑54
	-якість математичної та природничої освіти	30	38↓
	-якість шкіл менеджменту	88	↑87
	-доступ до Інтернету в школах	67	↑44
	Навчання за місцем роботи	88	↑74
	-доступність спеціалізованих науково-дослідних і навчальних закладів	84	↑78
	-ступінь підготовки персоналу	92	↑74

Продовження додатку А

ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ТОВАРІВ		112	↑106
	Конкуренція	125	↑122
	Якість умов попиту	70	↑68
ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ		80	↑56
	Гнучкість	89	↑66
	-гнучкість визначення заробітної плати	77	↑71
	-вплив оподаткування на стимули до роботи	135	↑121
	Використання талантів	70	↑58
	-здатність країни утримувати таланти	132	↑114
	-здатність країни залучати таланти	130	↑97
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ		107	121↓
	Ефективність	109	113↓
	-наявність фінансових послуг	102	↑101
	-доступність фінансових послуг	123	123
	-фінансування через місцевий ринок капіталу	108	118↓
	-простота доступу до кредитів	87	87
	-наявність венчурного капіталу	97	102↓
	Надійність і довіра	100	120↓
	-міцність банків	138	140↓
	-регулювання фондових бірж	127	135↓
ТЕХНОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ		85	86↓
	Технологічні запозичення	114	↑103
	-наявність новітніх технологій	113	↑96
	-освоєння технологій на рівні фірм	100	100
	-прямі зовнішні інвестиції та передача технологій	127	↑117
	Використання інформ.-телеком. технологій	69	80↓
	-інтернет користувачі, % населення	82	↑80
	-абоненти фіксованого широкопasmового Інтернету / на 100 жителів	68	72↓
	-пропускна здатність Інтернету, кб / с / на 1 користувача	50	64↓
	-активні абоненти мобільного широкопasmового зв'язку / на 100 жителів	107	121↓
РОЗМІР РИНКУ		38	45↓
	Розмір внутрішнього ринку	37	46↓
	Розмір іноземного ринку	38	39↓
Інновації та фактори вдосконалення		92	↑72
ВІДПОВІДНІСТЬ БІЗНЕСУ СУЧАСНИМ ВИМОГАМ		99	↑91
	Чисельність місцевих постачальників	80	↑61
	Якість місцевого постачальника	83	↑80
	Ширина лацюга створення вартості	79	↑70
	Управління міжнародним розповсюдженням	82	86↓
	Модернізація виробничого процесу	95	↑68
	Межі маркетингу	79	81↓
ІННОВАЦІЇ		81	↑54
	Здатність до інновацій	82	↑52
	Якість науково-дослідних інститутів	67	↑43
	Витрати компаній на дослідження і розробки	66	↑54
	Співпраця університетів та промисловості у дослідженнях та розробці	74	74
	Державні закупівлі високотехнологічної продукції	123	↑98
	Наявність вчених та інженерів	48	↑29